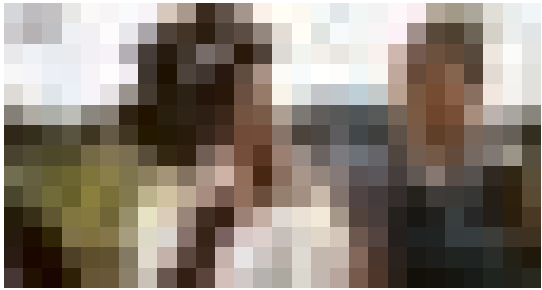

ZAP

Bewoner Yenni doet een cacao-ritueel in 'Droomdorp'.
BEELD VPRO

Eindeloos vergaderen in VPRO-woonprogramma

Woningnood in Nederland, dus wordt er stevig geklust en naar huizen gezocht op televisie. Iedere zender heeft wel een woonprogramma. Maandag waren er vier. De rusteloze Meilandjes, die al heel wat verhuisd en verbouwd hebben, hebben het dit keer makkelijk: ze hoeven er in *Chateau Meiland En Route* (SBS6) alleen een vakantiehuis voor Martien bij. Met een camper rijden de reality-teranen door België en Frankrijk om huizen te bezichtigen.

Vader Martien blijft de grote attractie - een wonderlijke man die onderworpen is aan allerlei angsten en stemmingswisselingen. Zo kan hij plots gaan gillen. Voor reizen en kamperen lijkt hij eigenlijk te gevoelig, dus dat is leuk om te zien.

De dagelijkse realitysoap *Een Eigen Huis* (Net5) vermengt een woonprogramma met een afvalwedstrijd als *Utopia*. Zes stellen verbouwen samen een vervallen villa op de Veluwe. Iedere week stemmen ze één deelnemer weg, tot er eentje overblijft. Die mag vijf jaar gratis in het huis wonen. Het programma is gebouwd rond zanger René Froger en zijn vrouw Natasja, maar die laten zich niet veel zien.

De wedstrijd overschaduwt het samen bouwen: *Een Eigen Huis* gaat vooral over ruzies, roddelen, het slechtste in elkaar naar boven halen - wat tegenwoordig weinig kijkers nog leuk vinden om te zien. Centraal in de slangenkuil staat het vrouwenverbond K3 (Kaylee, Kisha en Kelly). Kaylee voert helemaal niets uit, ze haalt steeds haar man erbij om haar klussen te doen. Toch lijkt haar positie niet ter discussie te staan. Ze droomt er openlijk van om straks als K1 over te blijven.

Zelfs de VPRO heeft een woonprogramma. Regisseur Martijn Kieft en researcher Hellen van Schelven volgden voor *Droomdorp* vier jaar lang het ontstaan van de woongemeenschap 't Eemgoed in Almere. Daar hebben 82 gezinnen samen een experimenteel dorpje neergezet, met moestuinen eromheen, in de hoop duurzaam en in harmonie te kunnen leven.

De bewoners zijn goeddeels hoogopgeleide stedelingen die een droom van een dorpsgemeenschap willen verwezenlijken zonder eigenlijk te weten wat een dorp is, of wat buiten wonen betekent. Als de bewonersraad praat over de structurele onderbezetting van de tuinploeg, zie je op de achtergrond een bezorg-wagentje van PicNic langs rijden.

Wonen in 't Eemgoed kost veel moeite, zo stelt de optimistische verbinder Yenni. Niets is vanzelfsprekend. Maar dat is niet per se slecht, vindt ze. Je woont intensiever, bewuster. Net als K3 in *Een Eigen Huis* besefte ze dat het project op een sterke buurvrouwband moet drijven. Alleen kun je uit *Droomdorp* niet worden weggestemd. Yenni houdt met de buurvrouwen ter verbinding een cacao-ritueel in een indianentent.

Geestig aan *Droomdorp* is dat de bewoners vergelijkbare problemen hebben als andere deelnemers van woonprogramma's, maar dat de VPRO-types toch net even anders reageren. Ook hier is overal onenigheid over. Maar het bespiegelend vermogen is groot dus wordt er ein-de-loos vergaderd en tegen de camera gekletst, waarna de commentaarstem nog eens ten overvloede navertelt wat allang duidelijk was.

Ondanks alle tegenslagen en gefnuikte verwachtingen blijkt in de slotaflevering dat de meeste ondervraagden wel degelijk gelukkig zijn over hun nieuwe bestaan in de polder. Alleen Marianne gaat toch liever naar de Albert Heijn dan dat ze iets uit de tuin haalt. Op het laatst zien we haar een te-koop-bord voor haar huis zetten: „Ja het is hier prachtig hoor, ik zie die roofvogels ook op het hekje zitten, ik weet het allemaal. Maar ik word gelukkig van een Hema.”

Wilfred Takken

SPOTPRENT

Hajo wint Inktspotprijis met middelvingers van Wilders

NRC-cartoonist Hajo tekende de beste politieke spotprent van het jaar. De jury noemt zijn tekening „iconisch en onvergetelijk”.

Pippen Sardjoe

AMSTERDAM

Cartoonist Hajo heeft de Inktspotprijis gewonnen voor de beste politieke tekening van het afgelopen parlementaire jaar. Hajo de Reijger, zoals hij volledig heet, won de dertigste editie van de prijs met zijn in *NRC* verschenen tekening *Wilders Wint*, waarop Wilders getransformeerd tot het gebouw van de Staten-Generaal zijn middelvingers hoog in de lucht opteekt. De prijs werd deze dinsdag door Stichting Pers & Prent uitgereikt in Perscentrum Nieuwspoor in Den Haag.

De vijfkoppige jury, onder leiding van scenarist en regisseur Niek Barndsen, koos de winnende tekening uit 123 inzendingen van 41 tekenaars. Vier tekeningen kregen daarnaast een eervolle vermelding: *Strijd om het torontje* van Gijs Kast, *Vergroenen van Kamagurka, Rookvrije generatie* van Kwennie Cheng en *Aleksy Navalny van Siegfried Woldhek*. Behalve de tekening van Gijs Kast werd elk van deze cartoons gepubliceerd in *NRC*.

De winnende tekening werd vorig jaar twee dagen na de Tweede Kamerverkiezingen gepubliceerd bij een opinieartikel van Bas Heijne. De jury omschrijft de tekening als „een spotprent zoals de spotprent bedoeld is: hard, satirisch, geestig en glashelder”.

MUSEA

Museumbezoek weer even hoog als voor corona, kleine musea blijven achter

Hanna Hosman

AMSTERDAM

In 2023 zijn in Nederland 30,9 miljoen museumbezoeken afgelegd, blijkt uit de jaarlijkse Museumcijfers van de Museumvereniging. Dat lijkt weer op de pre-coronastand van vóór 2020. Maar de kleinere musea zijn nog niet hersteld, ook niet in financieel opzicht.

De Museumvereniging onderzoekt de staat van het museumlandschap jaarlijks samen met het CBS. De 475 musea die lid zijn van de museumvereniging werken mee aan het onderzoek.

In de jaren voor de pandemie liepen de museumbezoekcijfers op tot 32,6 miljoen in recordjaar 2019. Die trend zakte in door de sluitingen en restricties tijdens de coronapandemie. Het dieptepunt kwam in 2021, met 11,8 miljoen bezoeken. Dat liep vervolgens op tot 23,5 miljoen bezoeken in 2022, en in 2023 lijkt de

De winnende tekening verscheen twee dagen na PVV-winst. ILLUSTRATIE HAJO

der”. Volgens de jury legt de tekening als geen ander „het belangrijkste nieuwsfeit van het politieke jaar 2023” vast en noemt deze zelfs „iconisch en onvergetelijk”.

Actualiteitswaarde

Hajo's prent, getekend in de Nederlandse 19de-eeuwse spotprenttraditie, toont Wilders vlak na de verkiezingswinst van de PVV. De eeuwige

buitenstaander heeft het Binnenhof in bezit genomen en steekt nu zijn middelvingers hoog in de lucht op naar de oude partijen, het systeem en de politiek.

Voortaan gaat alles wat de Staten-Generaal in- en uitgaat alleen nog via de mond van Wilders. De jury vindt dat de tekening maanden later nog niets aan actualiteitswaarde heeft verloren.

museumbezoeker echt terug.

Opvallend is dat het aantal bezoekers uit het buitenland nog wel lager ligt dan voor de pandemie. Acht miljoen van de bezoeken zijn afgelegd door mensen uit het buitenland, 23 miljoen door Nederlanders. Een vijfde van de bezoeken zijn afgelegd door kinderen, door een toename in schoolbezoeken.

Kleine musea hebben vergeleken met 2019 juist 33 procent minder bezoeken. De groep kleine musea is groot: bijna de helft van de musea heeft een omzet tot aan 400.000 euro en is daarmee 'klein'. Middelkleine musea, daar valt 13 procent onder, ontvingen bijna een vijfde minder bezoek dan in 2019.

'Breed draagvlak'

Gemiddeld genomen lijkt de cultuursector ook financieel hersteld van de pandemie. De eigen inkomsten daalden in 2020 en 2021, daar tegenover kwam meer subsidie te staan. Nu, in 2023, beslaan de eigen

inkomsten 49 procent van de omzet van musea. De andere 51 procent komt van overheidssubsidies, aldus de Museumvereniging. De eigen inkomsten van de 475 musea die zijn aangesloten bij de Museumvereniging zijn opgeteld 619 miljoen euro, het exploitatietekort was in totaal 18 miljoen. Ook hier wijkt de situatie in kleine musea af: de inkomsten bij de grotere musea stegen, kleine musea hadden in 2023 gemiddeld nog 12 procent eigen inkomsten minder dan in 2019.

De Museumvereniging ziet op basis van haar onderzoek een „breed draagvlak voor de museumsector” in de samenleving, maar vrees voor de gevolgen van de btw-verhoging vanaf 2026. Musea zullen die doorberekenen in de kaartjes omdat ze de BTW-verhoging niet zelf kunnen opvangen, liet de Museumvereniging vrijdag aan de Tweede Kamer weten. Duurdere kaarten betekenen minder bezoekers, en dus minder inkomsten.

Sarah Ouwerkerk

AMSTERDAM

Het is niet dat ze nou subsidie krijgen, ze krijgen wel eens projectsubsidie. „Maar dat is niks vergeleken met de structurele manier waarop andere minderheids-groepen gesubsidieerd worden om een volwaardige plek in de kunstwereld te krijgen”, zegt Jan Hoek, oprichter en creatief directeur van No Limits! Art Castle. „Het is alsof wij de kruimels krijgen.”

Op sociale media deelde hij zijn zorgen over het gebrek aan structurele subsidie voor instellingen die zich bevinden op het randje van kunst en zorg, naar aanleiding van de verdeling van de rijkscultuurfondsen en het Amsterdam Fonds voor de Kunst. Instellingen zoals Beeldend Gesproken, Beautiful Distress House, Stichting Niet Normaal en Museum van de Geest zijn, zo schreef hij, „al jaren hard bezig te zorgen dat 'crip' [geuzennaam die mensen met een chronische ziekte of handicap hebben aangenomen] en neurodivergente kunstenaars dezelfde kansen krijgen als alle andere kunstenaars”. Dat gaan van deze instellingen vaste subsidie krijgt is volgens Hoek „een ramp” voor deze groep makers.

Het is een situatie die voor het Museum van de Geest, dat zich bezighoudt met „het kunstwerk tussen je oren”, al concrete gevolgen kan krijgen. Het museum, met een locatie in het Dolhuys in Haarlem en in het H'Art Museum in Amsterdam, dreigt te moeten sluiten nu het is afgewezen voor structurele subsidie. Twee jaar geleden werd het nog uitgeroepen tot Europees Museum van het jaar. „We dachten: met deze prestigieuze prijs zijn we echt op niveau gekomen”, zegt Stephan Valk, voorzitter van de Raad van Toezicht.

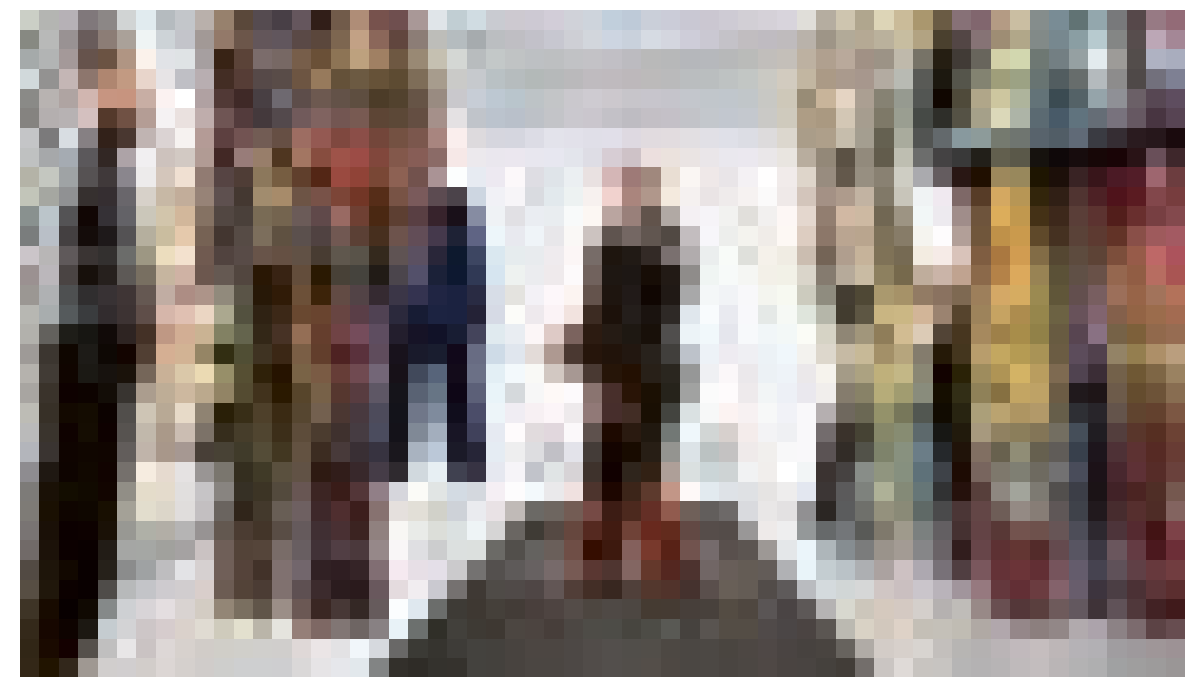
Het museum heeft dit jaar voor het eerst vier aanvragen bij vier verschillende fondsen gedaan voor structurele ondersteuning. „We hadden gehoopt dat we er met eventueel gedeeltelijk toegekende subsidie als basis, aangevuld met zorginstellingen en bedrijven doorheen zouden komen.” Doordat de basis van de subsidie is weggevallen, zijn de financiële problemen van het museum zo groot geworden, dat het een online 'geefcampagne' is begonnen onder de noemer 'Houd het museum open'.

Het gaat volgens Jan Hoek over de grootste minderheid van Nederland. En tóch wordt deze groep structureel vergeten. Hoek wil met No Limits! Art Castle de grenzen van de kunstwereld vervagen om die wereld zo toegankelijker te maken voor makers met een beperking. „Ik geloof echt dat de fondsen het niet bewust doen, dat ze niet hebben gedacht: deze groep crip- en neurodivergente makers sluiten we uit.” Het is ook niet zo dat er weinig gepraat wordt over mensen met een beperking, er zijn voorzieningen en pogingen, ook in de kunstwereld. „Daardoor hebben mensen het gevoel dat we het in Nederland al heel goed doen.”

Ten onrechte, blijkt uit de forse kritiek die de Verenigde Naties deze maand uitte in een rapport. De VN stellen dat de Nederlandse overheid te weinig doet om afspraken uit het VN-mensenrechtenverdrag Handicap na te komen. „Hoe het in de kunst gaat, staat symbool voor hoe het in de maatschappij gaat”, zegt Hoek.

Vaste opstelling Museum van de Geest. FOTO BASTIAAN VAN MUSSCHER

Evenement van No Limits! Art Castle. Links initiator Jan Hoek, midden kunstenaar Bruin Parry. FOTO LOTTE VAN UUITERT

ACHTERGROND KUNST EN ZORG

'Het is alsof wij alleen de kruimels van de kunstsubsidie krijgen'

Culturele instellingen voor kunstenaars met een handicap, zoals Museum van de Geest, dreigen te moeten sluiten door subsidiegebrek.

Kunstwerk Ademtocht van Marisca Voskamp van Noord, in Museum van de Geest. FOTO BASTIAAN VAN MUSSCHER

Als er geen structurele subsidie komt voor de instellingen die deze makers kunnen ondersteunen, is de kans dat ze doorstromen naar het reguliere veld minimaal. „Niet dat ik vind dat elke kunstenaar met een beperking het recht heeft een wereldberoemd kunstenaar te worden”, voegt hij toe. Hij vindt ook niet dat zijn instelling, „of welke instelling dan ook”, standaard recht heeft op subsidie. Maar, zegt Hoek: „Als alle instellingen die zich inzetten voor kunstenaars van kleur geen subsidie hadden gekregen, dan was de wereld te klein geweest, en terecht. Maar bij onze instellingen heb ik het idee dat het mensen niet eens is opgevallen.”

Naast de instellingen die wel konden aanvragen, zijn er ook instellingen die geen subsidie mógen aanvragen omdat ze werken op het grensvlak van zorg. Instellingen die werken met makers die zoveel zorg nodig hebben dat ze onder een zorginstelling vallen, komen niet in aanmerking voor een cultuursubsidie. Hoek: „Maar vanuit de zorg kunnen de meer ambitieuze projecten van deze makers ook niet bekostigd worden.”

Dit staat symbool voor hoe het in de maatschappij gaat

Jan Hoek No Limits! Art Castle

„Dit gaat niet om 'gewoon' kunstinstelling nummer 25, die leuke kunstenaars willen tonen”, zegt Hoek. „Deze makers kunnen zonder instellingen die ze begeleiden geen plek vinden in het veld. Als onze instellingen wegvallen, als Museum van de Geest omvalt, dan zijn deze makers gedoemd in een zorgatelier te blijven werken en kunnen niet aan een breed publiek getoond te worden.”

Hij vertelt over kunstenaar Bruin Parry, die werkte in een door de zorg gerund atelier. „Toen hij bij No Limits! op een plek kwam waar hij in verbinding stond met de rest van de kunstwereld, en op een plek waar hij met ondersteuning ambitieuzere projecten op kon zetten, tóen gebeurde er iets.” Parry is in 2022 genomineerd voor de Volkskrant Beelden-de Kunstprijs.

Het Museum van de Geest komt, zegt voorzitter van de Raad van Toezicht Stephan Valk, jaarlijks zes ton tekort. „September kunnen we nog betalen, maar oktober staat ter discussie. Soms komt er een aanvulling op de Basis Infrastructuur Subsidies of het cultuurfonds na Prinsjesdag vanuit de Tweede Kamer, die dan zeggen, bedankt voor het advies maar we willen dit museum er ook in.”

Vooralsnog is dat niet gebeurd. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) is bekend met de situatie van het museum, laat de woordvoerder weten. „Er zijn altijd meer subsidieaanvragen dan er subsidie is, er zullen daarom altijd instellingen teleurgesteld zijn”, laat ze weten. Op de vraag hoe dit strookt met het streven naar een inclusieve cultuursector, is het antwoord: „Natuurlijk kan het systeem altijd beter.”

Het fijnst zou zijn, zegt Jan Hoek, „als beleidsmakers uit de kunst en de zorg zouden zeggen: wij doen één gezamenlijk potje waar zowel geld van de zorg als geld van de kunst uit kan komen. Dat wijzen we toe aan projecten, organisaties en kunstenaars op dat grensveld.”